

Μ. Αντώνιος, ο δάσκαλος της ασκητικής ελευθερίας

/ Το Συναξάρι της Πεντηκοστής / Αγιολογία / Συναξαριακές μορφές

Δημήτριος Λυκούδης, Θεολόγος - Φιλολόγος, ΜΑ. Χρ. Αγωγής και Ποιμαντικής

Είναι στιγμές που ο λόγος μοιάζει φτωχός και απέριττος, αδαήμων και ανακόλουθος. Είναι στιγμές που όσο και αν αντιστέκεσαι στην αγερωχία και στην φιλαυτία σου, αναγνωρίζεις έστω και πρόσκαιρα, την αδυναμία σου να καταπιαστείς με θέματα δύσκολα, με θέματα θεολογικά και αγιολογικά, μέσα από τα οποία αναδύεται το περίσσειμα της αγαπητικής κένωσης των αγίων και εξαίρεται η ευθύπορη και άδολε θυσιαστική τους διακονία.

Πηγή: www.diakonima.gr/

Έτσι αισθάνομαι την ώρα αυτή, τώρα που ξεκίνησα να γράφω για τον **διάπυρο μαχητή της Ερήμου**, τώρα που ξεκίνησα να περάσω στο χαρτί όσα ανείπωτα και ανέκφραστα ενοποιεί και συγκεντρώνει στο πάνσεπτο πρόσωπό του **ο αββάς και καθηγητής του μοναχισμού**, ο Όσιος Αντώνιος ο Μέγας.

Ο Άγιος Αντώνιος γεννήθηκε γύρω στα 251 μ.Χ. στην περιοχή της Άνω Αιγύπτου, από γονείς θεοφιλείς και ευσεβείς[1], που μεγάλωσαν το παιδί τους χριστιανικά και φρόντισαν να του εμφυσήσουν την αγάπη προς τον Θεό και την κοινοτική λειτουργική συνοχή και συνύπαρξη μετά των άλλων ανθρώπων. Έφθασαν δε οι γονείς στο σημείο, να στερήσουν στον μικρό Αντώνιο το δικαίωμα στη μάθηση, φοβούμενοι ότι η συναναστροφή του στο σχολείο με άλλους συνομήλικους ειδωλολάτρες θα αποτελούσε εμπόδιο και πρόσκομμα στην πνευματική του πορεία και εξέλιξη. Αποτέλεσμα αυτής της απαγόρευσης ήταν ο Αντώνιος να μην εγκολπωθεί την εγκύκλια μόρφωση της εποχής του, γεγονός που κάθε άλλο παρά αρνητικά επηρέασε και επέδρασε στην αγιαστική βιωτή του, ως θα αναπτύξουμε αργότερα.

Σε ηλικία 18-20 ετών ο Αντώνιος έχασε και τους δύο γονείς του και έμεινε με την αδελφή του, την οποία αγαπούσε και σεβόταν ιδιαιτέρως. Όμως αυτή η αδελφική αγάπη δεν εμπόδισε τον Αντώνιο να πραγματοποιήσει την παιδική του επιθυμία, να καλλιεργήσει τη μοναχική κλίση και ροπή και να αφιερωθεί ολοκληρωτικά στο Νυμφίο της καρδιάς του Κύριο Ιησού Χριστό.

Με προτροπή του καινοδιαθηκικού λόγου περί αυταπαρνήσεως[2], ο Αντώνιος μοιράζει την τεράστια ακίνητη περιουσία του στους πτωχούς και αφού αποκαθιστά με εμπιστοσύνη και φροντίδα την αδελφή του, αποσύρεται σε μοναχικό κελί για να αγωνιστεί μόνος με τον Θεό και να αφιερωθεί στην αγαπημένη και προσφιλή του άσκηση.

Γρήγορα **η φήμη του** ανδρός διαδόθηκε και ξεπέρασε τα γεωγραφικά όρια της Αιγύπτου, με αποτέλεσμα να εξελιχθεί σε πνευματικό φάρο, σε αγιασμένη κοιτίδα του μοναχισμού και σιωπηλά να οριοθετήσει τα αναχωρητικά γυμνάσματα, θέτοντας τις βάσεις της μοναχικής άσκησης πάνω στον διττό πυλώνα της ταπεινώσεως και της ασκητικής μόνωσης[3]. Υπέρμετρη νηστεία, αέναος προσευχή, εξαντλητική αγρυπνία, υπεράνθρωπη άσκηση και σκληραγωγία κατέστησαν τον Αντώνιο «άγγελο» επί της γης και παρακίνησαν κάθε φιλέρημη ψυχή να τον ακολουθήσει και να διδαχθεί από το ερημικό του ήθος και την ανεπιτήδευτη μοναχική του πολιτεία.

«Επήγαιναν ερημίται, που εύρισκον ανεκτίμητον την συναναστροφήν του και σωφοτάτας και μοναδικάς τας συμβουλάς και τας οδηγίας του. Του ήρχοντο και ομάδες ευσεβούντος λαού και αμαρτωλοί, που εξητούσαν να τους ενισχύση εις την μετάνοιάν των. Τα έτη περνούσαν, τα ησυχαστήρια άλλαζαν, όλον και βαθύτερα εις την έρημον, και αι συρροαί εξακολουθούσαν. Εγίνοντο προς τούτο ταξίδια ολοκλήρων ημερών. Προς το γήρας του δε η φήμη του και η επιρροή του ήτο παμμεγίστη»[4].

Όταν δε οι τοπικές περιστάσεις φάνταζαν συγκεχυμένες, ο Αντώνιος χωρίς να διστάσει, άφησε προς στιγμήν το αναχωρητήριό του και έσπευσε στην Αλεξάνδρεια, στα 311 επί αυτοκρατορίας Μαξιμίνου, καθώς και στα 335 μαζί με τον βιογράφο του Μέγα Αθανάσιο, για να στηρίξει τους χριστιανούς και να διατρανώσει την Ορθόδοξη πίστη που ταλανιζόταν από την **αίρεση του Αρειανισμού**[5].

Σε ηλικία πλέον των 105 ετών, ο Αντώνιος παρέδωσε την αγιασμένη του ψυχή και άφησε ως παρακαταθήκη της οσιακής του μορφής τις αγαθοποιές διδαχές του, αναφορικά με την προσπάθεια του ανθρώπου ν'αγγίξει τη θέωση, να γευθεί δηλαδή την οικείωση της θείας εμπειρίας μέσω της Αποκάλυψης.

Ο όσιος Αντώνιος συμβουλεύει καθέναν χριστιανό να απέχει από του πάθους της οργής, διότι αυτό καθαυτό το πάθος εδράζεται στον εγωισμό και στην αυταρέσκεια, ακόμη και αν προέρχεται από αγαθά κίνητρα και αγαστή προαίρεση[6]. Επιπλέον, εξαίρει τη μνήμη θανάτου που προφυλάσσει την ψυχή και

την παρακινεί αδιαλείπτως προς ενεργοποίηση των αρετών, δίνοντας έμφαση και τονίζοντας την πρόγευση της Αιωνιότητας από την παρούσα ζωή μέσω της οντολογικής κοινωνίας με τον Σωτήρα και Λυτρωτή Κύριο Ιησού Χριστό[7].

Ιδιαίτερη αναφορά κάνει στην υψοποιό και μακαρία **ταπείνωση**: «Ένας μοναχός επαινέθη από τους αδελφούς εις τον Αββάν Αντώνιον, ο δε όταν εκείνος τον επεσκέφθη, τον εδοκίμασεν αν υπομένη περιφρόνησιν. Και ως ήυρεν ότι δεν σηκώνει, του είπεν: «Ομοιάζεις με χωρίον, το οποίον από μπροστά είναι στολισμένον, από δε το πίσω μέρος αρπάζεται από ληστές»[8].

Η ασκητική ζωή του ιλαρού πατρός στηρίζεται στην έμπονη καρδιακή και άοκνη προσευχή και διανθίζεται με τη θεόδοτη χάρη της διακρίσεως, γεγονός που σηματοδοτεί την αγιασμένη και χαριτωμένη συμπόρευση τύπου και ουσίας και «μεταμορφώνει» τόσο τον ίδιο αλλά και όσους συναναστρέφονται μαζί του.

Η έννοια της ελευθερίας με την ασκητική της ιδιότητα, ως σταυρώνουσα έκφραση της ορθοπραξίας και της μέθεξης, κυριαρχεί στη διδασκαλία του θεοφόρου γέροντα. Ελευθερία σημαίνει κυριαρχία επί του σώματος, περιφρούρηση των λογισμών, οριοθέτηση και χάραξη των αισθητών, ενθύμηση και «συμμετοχή» στους πόνους και στα πάθη του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, με καθαρή συνείδηση και αδέσμευτη προαίρεση, με σκοπό ο πιστός να καταστεί «συγκοινωνός» των παθημάτων του Θεανθρώπου[9].

Στην περίπτωση αυτή, η ζωή του πιστού αποκτά αληθινά εμπειρικό και βιωματικό περιεχόμενο, γεγονός άλλωστε που αποτελεί και το ποθούμενο χάρισμα της θεώσεώς του και κατά χάριν ενώσεώς του με την Παναγία και Αδιαίρετη Τριάδα. Επιπλέον, η εγκράτεια και η νήψη[10], η απόλυτη αποταγή του κοσμικού φρονήματος και η συγκέντρωση του νου[11], η σταθερότητα και η ευθυωρία της αγωνιστικής προδιάθεσης, αναδεικνύουν τον «άνθρωπο του Θεού» [12] και σταθερά οδηγούν τον πιστό στην πορεία της **καθάρσεως και του φωτισμού**.

Η Αγία μας Εκκλησία εορτάζει και πανηγυρίζει την κοίμηση του Οσίου Αντωνίου του Μεγάλου και καθηγητού της Ερήμου την **17η Ιανουαρίου** εκάστου έτους.

Ο Όσιος Αντώνιος! Ο αββάς και ποιμένας, ο απλανής οδηγός, ο φλογερός κήρυξ της χάριτος, ο νικητής των δαιμόνων, το μοναχικό αγλαΐσμα και ο έκπλεος θησαυρός της Ορθοδοξίας. Δεν έχω θαρρώ, δε βρήκα άλλα λόγια για να κλείνω αυτό το σύντομο άρθρο μου, παρά τα κάτωθι: «Έλεγαν ότι ένας γέρων, παρεκάλεσε τον Θεόν να ίδη τους πατέρας. Και τους είδεν, εκτός από τον Αββάν Αντώνιον. Λέγει λοιπόν εις αυτόν όπου του έδειχνε: «Πού είναι ο Αββάς Αντώνιος;» Εκείνος δε του είπεν: «Εις τον τόπον όπου είναι ο Θεός, εκεί είναι»»[13].

Παραπομπές:

- 1.** Σχετικά με τον βίο και τη ζωή του Μεγάλου Αντωνίου βλ., Γαλανού Μιχαήλ, Οι βίοι των Αγίων, τόμος 1ος, Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήναι 1999, σελ. 66-70, Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου, Συναξαριστής των Δώδεκα μηνών του ενιαυτού, τόμος 1ος, ΑΘΗΝΗΣΙ 1868, σελ. 385, Μεγάλου Αθανασίου, Βίος και Πολιτεία του Οσίου Πατρός ημών Αντωνίου του Μεγάλου.
- 2.** Πρβλ., Ματθ.,19,21.
- 3.** Historia monachorum in Aegypto(Subsidia Hagiographia 34), εκδ. A. J. Festugiere, Bruxelles 1961.
- 4.** Γαλανού Μ., Οι βίοι των Αγίων, σελ. 69.
- 5.** Πρβλ.,Φλωρόφσκυ Γεωργίου, Οι Βυζαντινοί Ασκητικοί και Πνευματικοί Πατέρες (μτφρ. Παναγιώτη Κ. Πάλλη), εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1992, κυρίως το κεφ. «Ιστορία του Μοναχισμού, ο Άγιος Αντώνιος και η αναχωρητική ζωή», σελ. 166-189.
- 6.** Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών, τόμος 1ος, εκδ. Παπαδημητρίου, Αθήνα 1982, σελ. 13, ξθ´.
- 7.** Αυτόθι, σελ. 15, π´, πα´ και πβ´.
- 8.** Το Γεροντικόν, εκδ. Απόστολος Βαρνάβας, Αθήναι 1967, σελ. 10, πρβλ., Φιλοκαλία, σελ. 4, γ´, σελ. 14, σε´ και σελ. 26-27, ρο´. «Επεσκέφθησαν κάποτε μερικοί γέροντες τον Αββάν Αντώνιον και ήτο ο Αββάς Ιωσήφ μαζί του. Και θέλων ο γέρων να τους δοκιμάση, επρόβαλεν ένα ρητόν της Αγίας Γραφής, και άρχισε να ερωτά από τους μικροτέρους, τί σημασίαν έχει το ρητόν τούτο. Και καθένας έλεγε κατά την δύναμίν του. Ο δε γέρων έλεγε εις τον καθένα «ακόμη δεν ηύρες». Ύστερα από όλους, λέγει εις τον Αββάν Ιωσήφ: «Συ πώς λέγεις εις τον λόγον αυτόν;» Και αποκρίνεται εκείνος: «Δεν ηξεύρω». Λέγει λοιπόν ο Αββάς Αντώνιος: «Εξάπαντος ο Αββάς Ιωσήφ ηύρε τον δρόμον, διότι είπε δεν ηξεύρω», Αυτόθι, σελ.

10.

9. Πρβλ., Φιλοκαλία των Ι.Ν., σελ. 11, νς´, σελ. 12, ξβ´, σελ. 13, ξε´, ξς´, ξζ´ και σελ. 16, πθ´.

10. Αυτόθι, σελ. 4, γ´, σελ. 13, ξδ´, σελ. 16, πς´, πζ´, σελ. 21, ρκθ´ και σελ. 23, ρμβ´.

11. Αυτόθι, σελ. 23, ρμγ´, σελ. 10, μγ´, σελ. 15, οθ´, πρβλ., Το Γεροντικόν, σελ. 14, 31.

12. «Τρεις πατέρες είχαν συνήθεια κάθε χρόνον να πηγαίνουν εις τον μακάριον Αντώνιον. Και οι μεν δύο ερωτούσαν αυτόν περί των λογισμών και περί σωτηρίας ψυχής, ο δε ένας εσιώπα πάντοτε χωρίς να ερωτά τίποτε. Μετά δε πολύν καιρόν, του λέγει ο Αββάς Αντώνιος: «Τόσον καιρόν έχεις όπου έρχεσαι εδώ και δεν με ερωτάς τίποτε». Και αποκριθείς του είπε: «Μου αρκεί μόνον να σε βλέπω πάτερ»», Το Γεροντικόν, σελ. 13, 27.

13. Αυτόθι, σελ. 13, 28.

<http://bit.ly/2M1yrnt>